

Гончаренко І.Г.

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри фінансів
Черкаського державного технологічного університету

Дудченко Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Черкаського державного технологічного університету

Honcharenko Iryna

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Head of the Finance Department
Cherkasy State Technological University

Dudchenko Nataliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Cherkasy State Technological University

ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS OF INSURANCE COMPANIES DEVELOPMENT IN UKRAINE UNDER THE COVID-19 PANDEMIC

У статті проаналізовано сучасний стан, загрози та перспективи розвитку ситуації на ринку страхових послуг в Україні. Розвиток світового і, своєю чергою, національного ринків страхових послуг відбувається під дією різновекторних чинників і об'єктивних обставин. Пріоритетною ознакою розвитку народного та світового господарства останнім часом є глобалізація фінансових інститутів. Субстанціональною основою інтеграційних та глобалізаційних процесів виступає рух капіталу. На страховий ринок як невід'ємний складник фінансового ринку країни глобалізаційні процеси впливають першочергово. Даний ринок майже миттєво реагує на динамічні процеси у світовому економічному середовищі і відображає основні тренди, що відображають формування сучасного страхового простору. Криза внаслідок пандемії має відмінність від попередніх тим, що вільне пересування було суттєво обмежено. Метою дослідження є визначення найнеобхідніших змін адаптивно-трансформаційного характеру в Україні з урахуванням чинників, що викликані пандемією. Сьогодні вітчизняний страховий ринок відчуває безліч негативних викликів. На менш важливим лишається питання про наслідки, що є неминучими після завершення карантину, і як вони відобразяться на учасниках страхового ринку.

Розглянуто зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на функціонування страхового ринку України. З'ясовано, що через об'єктивно прямі наслідки кількість страхових компаній зменшуватиметься. Установлено, що в Україні страховими компаніями пропонуються програми медичного страхування, що передбачають забезпечення фінансової підтримки у разі хвороби COVID-19, а також удосконалюють уже діючі програми страхування. Проаналізовано законодавчі зміни, які відбулися в Україні у сфері страхування, спричинені пандемією коронавірусу. З'ясовано, що державою запроваджуються заходи, спрямовані на захист та підтримку населення в умовах впливу пандемії. Визначено наявні та потенціальні загрози, зазначено можливості, що дадуть змогу зберегти страхові компанії та зміцнити їхні позиції на ринку страхових послуг в Україні.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, пандемія, страхова компанія, види страхування, страхові ризики.

В статье проанализированы современное состояние, угрозы и перспективы развития ситуации на рынке страховых услуг в Украине. Развитие мирового и, в свою очередь, национального рынков страховых услуг происходит под действием разновекторных факторов и объективных обстоятельств. Приоритетным признаком развития народного и мирового хозяйства в последнее время является глобализация финансовых институтов. Субстанциональной основой интеграционных и глобализационных процессов

выступает движение капитала. На страховом рынке как неотъемлемую составляющую финансового рынка страны глобализационные процессы влияют в первую очередь. Данный рынок почти мгновенно реагирует на динамические процессы в мировой экономической среде и отражает основные тренды, отличающиеся от предыдущих тем, что свободное передвижение было существенно ограничено. Целью исследования является определение необходимых изменений адаптивно-трансформационного характера в Украине с учетом факторов, вызванных пандемией. В настоящее время отечественный страховой рынок испытывает множество негативных вызовов. Не менее важным остается вопрос о последствиях, которые неизбежны после завершения карантина, и как они отразятся на участниках страхового рынка.

Рассмотрены внешние и внутренние факторы, влияющие на функционирование страхового рынка Украины. Выяснено, что из-за объективно прямых последствий количество страховых компаний будет уменьшаться. Установлено, что в Украине страховыми компаниями предлагаются программы медицинского страхования, предусматривающие обеспечение финансовой поддержки в случае болезни COVID-19, а также совершенствующие уже действующие программы страхования. Проанализированы законодательные изменения, которые произошли в Украине в сфере страхования, вызванные пандемией коронавируса. Выяснено, что государством вводятся меры, направленные на защиту и поддержку населения в условиях воздействия пандемии. Определены имеющиеся и потенциальные угрозы, указаны возможности, которые позволят сохранить страховые компании и укрепить их позиции на рынке страховых услуг в Украине.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, пандемия, страховая компания, виды страхования, страховые риски.

The current state, opportunities and prospects of development of the insurance services market in Ukraine are reviewed in the article.

Various factors and objective circumstances influence on the development of the world and national insurance services markets. The priority feature of the national and world economy development during recent years is the globalization of financial institutions. The capitals' movement is the substantial basis of integration and globalization processes. The insurance market is an integral part of the national financial market, so it is primarily affected by globalization. This market reacts almost instantly to dynamic processes in the global economic environment and reflects the main trends that determine the formation of modern insurance space. Current crisis differs from the previous one by the significant restrictions for free movement due to the pandemic. The aim of the study is to estimate the most necessary adaptive and transformational changes for insurance companies to ensure their functioning in Ukraine taking in account factors caused by the pandemic. The domestic insurance market has many negative challenges. The issue of quarantine imminent consequences and its affection on the participants of the insurance market is equally important.

The limitations and restrictions for the free movement is the main feature of crisis under the pandemic. The impact of external and internal factors on insurance market activity in Ukraine analyzed. The decreasing of the number of insurance companies through objectively-direct consequences of pandemic determined. The set of the medical insurance programs aimed at the case of COVID-19 that offered by Ukrainian insurance companies reviewed. Results of the operating insurance programs estimated. The legislative changes in the insurance sphere caused by a pandemic analyzed. All necessary measures for defense and support people in pandemic implemented by the government. The current and potential threats & possibilities that allow to save and fix insurance companies positions at the insurance services market grounded.

Keywords: insurance, insurance market, pandemic, insurance company, types of insurance, insurance risks.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток світового і вітчизняного страхових ринків здійснюється під впливом різноманітних чинників й об'єктивних обставин. Однією з основних ознак розвитку світового та народного господарства протягом останніх років є глобалізація фінансових інститутів. Основою глобалізації виступає рух капіталу. Отже, страховий ринок є невід'ємним складником фінансового ринку країни, зазнає глобалізаційних впливів одним із найперших. Він досить швидко реагує на зміни у світовому економічному середовищі й відображає основні тенденції, які є ознакою формування нового глобального страхового простору.

Сьогодні ситуація склалася так, що пандемія охопила багато країн світу. Вона стала причиною низки фінансово-економічних негараздів і, що головніше, високої захворюваності людей. Є логічним, що у період такої кризової ситуації зазнає певних змін і ринок фінансових послуг. Таким чином, гравці фінансового ринку мають адаптуватися до ситуації, що склалася, та приймати рішення, які сприятимуть розвитку того самого ринку не лише під час кризи, а й на перспективу. Одним з основних складників ринку фінансових послуг є саме страховий ринок. У кризових умовах, що склалися під впливом пандемії, утворюються нові виклики та загрози успішній діяльності страхових компаній, проте виникають і можливості для їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Значний внесок у дослідження страхового ринку в умовах пандемії зробили такі науковці, як А.Л. Баранов [1], В.Д. Базилевич [2], О.О. Гаманкова [3], О.В. Козьменко [4], В.О. Пасічний [5], Н.В. Фесенко [6] тощо. Проте даних досліджень недостатньо для всебічного розгляду загроз та перспектив розвитку страхових компаній України у період пандемії COVID-19. У наукових розвідках зазначених науковців недостатньо уваги приділено

діяльності страхових компаній у кризових умовах розвитку, зокрема і під впливом негативних чинників, пов'язаних із пандемією.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Із розвитком світового і вітчизняного страхових ринків, що здійснюється під впливом різноманітних чинників й об'єктивних обставин, відбувається глобалізація фінансових інститутів. Основою глобалізації виступає рух капіталу. Отже, страховий ринок є невід'ємним складником фінансового ринку країни, що зазнає глобалізаційних впливів одним із найперших. Він досить швидко реагує на зміни у світовому економічному середовищі й відображає основні тенденції, які є ознакою формування нового глобального страхового простору. Отже, існує велика потреба в більш ґрунтовному вивченні функціонування страхових компаній в умовах кризової турбулентності, зокрема з урахуванням негативного впливу пандемії.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою даного дослідження є консолідація основних змін особливостей діяльності страхових компаній в Україні в умовах впливу чинників, пов'язаних із пандемією. Для досягнення зазначеної мети був визначений основний вектор завдань: визначення існуючих викликів та загроз і можливостей для учасників страхового ринку України в умовах пандемії; виявлення та обґрунтування напрямів співпраці держави, з одного боку, та страхових компаній – з іншого, з метою забезпечення спільних програм зі страхування ризиків; аналіз діючих страхових полісів та їх удосконалення в період пандемії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Уже сьогодні страховий ринок України проходить через низку складнощів. Також важливим залишається питання про ті наслідки, які очікуються після завершення карантину, і як ті події, що відбуваються сьогодні, відобразяться на учасниках страхового ринку.

Виділяють зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на функціонування страхового ринку України.

Розглянемо зовнішні чинники. Незалежно від того, які перспективи професійні аналітики передбачали для фінансових установ, жоден з їхніх прогнозів за останні роки не передбачав такий негативний чинник, як глобальний вірус чи пандемія. Проте навіть за відсутності загальних оцінок його глобального значення можна констатувати, що він матиме чи не найпотужніший вплив на світову економічну й фінансову ситуацію, а також може посилити передбачувану фінансову кризу, яка може розпочатися вже у 2021 р. [7].

Таким чином, такі глобальні зовнішні чинники, як світова фінансова криза та пандемія COVID-19 (яка й призвела до активізації глобальних кризових явищ), можуть мати найпотужніший вплив на фінансовий сектор України, зокрема і на страховий ринок. Європейськими страховиками потенційні збитки подібного стибу оцінюються, за оптимістичного сценарію, як стихійні лиха середнього розміру, що відповідним чином відображаються у фінансових моделях діяль-

ності провідних страхових і перестрахових компаній. Проте за песимістичного розвитку подій, який також ураховується ними, можливі збитки внаслідок пандемії COVID-19 можуть призвести до втрати позитивної динаміки розвитку впродовж десятків попередніх років і нечуваних досі збитків.

Негативний розвиток подій на світових ринках страхування, звичайно, матиме негативний вплив і на вітчизняний страховий ринок, зокрема його наслідками можуть стати:

- зростання вартості перестраховування;
- падіння рейтингів та показників надійності і фінансової стійкості страховиків і перестраховиків;
- запровадження нових обмежень і винятків під час укладання договорів перестраховування;
- суттєве зменшення активності чи взагалі повне обмеження роботи на дрібних та слабких ринках, у т. ч. на ринках, що розвиваються.

Усе це може негативно вплинути на вітчизняний страховий ринок уже в найближчій перспективі.

Але на страховий ринок в Україні також впливатимуть і внутрішні чинники та їхні негативні наслідки. Зокрема, уже зараз очевидно, що пандемія призвела до падіння розвитку вітчизняної економіки та скорочення обсягів ВВП, зменшення продажів та прибутків у суб'єктів господарювання, зменшення ділової активності. Окремі напрями бізнесу були вимушені призупинити діяльність або взагалі закритися. Не винятком стало й особисте страхування життя, а також особисте нон-лайф-страхування. Наприклад, у договорах страхування зазначалося, що пандемії та епідемії є винятками під час здійснення відшкодувань застрахованим особам. Але через недостатнє охоплення населення тестуванням, помилкові діагнози збільшується кількість хворих на «традиційні» захворювання, зокрема грип, ГРВІ, класичну пневмонію тощо. Усе це призводить до виникнення зайвих витрат страхових компаній та в результаті – до збитковості такого напрямку, як особисте страхування загалом.

Слід також зазначити, що в результаті пандемії та зменшення ділової активності суттєво просіла і купівельна спроможність, що, врешті-решт, призводить до зменшення страхових премій і комісійних доходів страховиків. Для окремих слабких учасників ринку це може мати фатальні наслідки, адже видатки на покриття зобов'язань по страхових виплатах необхідно фінансувати і далі, а ось дохідна частина (комісії, страхова премія) внаслідок впливу негативних факторів пандемії зменшилася. Таким страховим компаніям доведеться залучати додаткове фінансування, проте така можливість є не в усіх, та й саме додаткове фінансування не безкоштовне. Усе це може мати наслідком те, що до третини страхових компаній, що нині провадять діяльність на вітчизняному страховому ринку, назавжди зникнуть.

У цьому контексті слід згадати також досить невчасну передачу регулювання страхового ринку до сфери діяльності НБУ. Саме ця інституція, відповідно до чинного законодавства, буде тепер слідкувати за дотриманням фінансових показників і нормативів учасників страхового ринку, забезпечувати нагляд за розмірами капіталу, резервами страховиків, за-

хистом прав страхувальників тощо. Це також матиме незворотний вплив на небанківський фінансовий сектор та призведе до виходу з ринку окремих його учасників.

Своєю чергою, для споживача страхових послуг усе це в короткостроковій перспективі матиме наслідком зменшення конкуренції та дорожчання послуг страхування. Проте згодом, як це добре помітно на прикладі вітчизняного банківського ринку, відхід слабких компаній і консолідація більш сильних гравців призведуть до набуття більшої стабільності та динаміки розвитку страхового ринку [7].

Останніми роками ринок страхування в нашій країні мав активний поступовий розвиток. Зокрема, у 2019 р. він зріс на 20%. Причому це було якісне, а не інфляційне зростання (для порівняння: за цей період індекс інфляції становив 4,1%).

За оцінками Swiss Re Sigma, вітчизняний страховий ринок навіть потрапив до десятки ринків світу, що мають найдинамічніший розвиток.

Сьогодні, за даними регулятора, на вітчизняному ринку здійснюють діяльність 215 страхових компаній. Але вже найближчим часом очікується їх скорочення. Зокрема, 30.06.2020 завершено перехідний період щодо застосування нових нормативів платоспроможності й достатності капіталу. Оновлених вимог не змогли дотриматися 58 компаній, причому 18 із них не виконували також і старих нормативів, а їх внесок у загальний дефіцит активів (2,8 млрд грн) сягнув майже 60% [8].

За власної ініціативи лише за короткий період другої половини серпня 2020 р. заявки на скасування ліцензій були подані одразу сімома страховими компаніями. Однією з причин називають неспроможність деяких компаній організувати якісні онлайн-сервіси в умовах карантину через COVID-19.

Проте чимало компаній змогли досить удачно підлаштуватися під нові умови. Зокрема, оформити поліс страхування стало можливо онлайн, без відвідування офісу. Проте забезпечити якісну цифровізацію страхових послуг можуть не всі учасники ринку, що згодом має призвести до зменшення числа страховиків та зростання числа великих компаній на цьому ринку.

Разом із тим тенденція укрупнення страхових компаній фіксується вже з 2018 р. Нині припинили надання страхових послуг понад 70 компаній. Аналітики прогнозують, що тенденція консолідації страхового ринку збережеться й надалі. Унаслідок цього українцям уже зараз варто користуватися послугами найбільш надійних компаній.

Варто зазначити, що продовження зазначеної тенденції прогнозує й регулятор. Національний банк уже у вересні збирається опублікувати Положення про вимоги до структур власності небанківських фінансових установ, що вимагатиме обов'язкові критерії прозорості кінцевих бенефіціарів страхових компаній подібно до того, як це вже працює на банківському ринку. Такий підхід може позбавити ліцензій тих учасників страхового ринку, що не зможуть продемонструвати прозору структуру власності.

Так само певні перепони у роботі для деяких СК може створити і прийняття нового Закону України

«Про страхування», що передбачає нові концептуальні засади розвитку страхового ринку.

Серед важливих змін варто зазначити такі:

- переоформлення ліцензій страхових компаній Національним банком протягом півроку;

- перетворення протягом двох років існуючих нині страхових компаній у формі товариств із додатковою відповідальністю на акціонерні товариства (у спрощеному порядку);

- приведення менеджменту страхових компаній у відповідність з оновленим законодавством; із цієї метою вони мають подати в НБУ оновлені бізнес-плани та внести зміни у свої організаційно-правові форми роботи, структуру власності, систему менеджменту загалом на протязі двох років;

- застосування протягом перших трьох років спрощеного підходу до оцінки платоспроможності страхових компаній;

- завершення усіх процедур, які тривали до набрання чинності нового закону, зокрема отримання ліцензій на ведення страхової діяльності;

- відповідно до нового законодавства, відтепер завершуватиметься реорганізація та припинення діяльності страховиків;

- страхові компанії можуть укрупнюватися через приєднання до інших страхових компаній за спрощеною процедурою.

Своєю чергою, Національним банком України заплановано прийняття оновленого Положення щодо ліцензування небанківських фінансових установ.

Як аналітики ринку, так і власне страховики відзначають нерівномірний вплив пандемії на попит у різних сегментах страхового ринку. Зрозумілим є той факт, що внаслідок пандемії тут уже відбулися зміни. Наприклад, найдинамічнішим сегментом страхового ринку донедавна було страхування медичних витрат. Попит на цю послугу забезпечувався зростаючою рік до року динамікою виїзду наших співвітчизників за кордон. Зокрема, у 2018 р. і 2019 р. потік туристів, студентів, працівників тощо виріс відповідно на 5,2% та 5,6%. У 2020 р. був очікуваний спад унаслідок карантинних заходів та інших обмежень. Іншою особливістю була наявність бажання окремих роботодавців утримувати деяких найбільш значущих співробітників через наявність соціальних пакетів, які включали, серед іншого, додаткове медичне страхування. Нині, зважаючи на економічні проблеми, низка представників бізнесу згортає такого роду підтримку [9–13].

Виграшними для СК аналітики називають певні сегменти ринку, такі як страхування життя та автострахування. У першому випадку драйвером зростання є збільшення занепокоєнь громадян щодо власного здоров'я, адже відносно недорогий поліс у разі настання страхового випадку може забезпечити отримання більш якісної медичної допомоги. У другому випадку на збільшення попиту позитивно вплинуло зростання реєстрації нових автомобілів, у т. ч. кредитних, до яких часто вимагається оформлення КАСКО.

Наявність більш усталеного попиту на обов'язкові види страхування як під час епідемії, так і до її початку зазначають і власне страховики. Особливо це стосується найбільш затребуваних обов'язкових послуг:

ОСЦПВ, страхування майна у разі користування кредитними коштами. Натомість в умовах обмежень зменшується страхування подорожуючих туристів.

Разом із тим у деяких страхових компаніях, що тісно пов'язані із сегментом реалізації автомобілів, зазначають тенденцію до зменшення відсотка страхування, ніж це передбачалося в планах розвитку на 2020 р.

Має місце зменшення кількості реалізованих нових автовок та зниження обсягів кредитування таких покупок. Це має негативний вплив на сегмент КАСКО, особливо на страхування нових транспортних засобів – зростання ринку тут відстає від планів на 2020–2021 рр. Зазначену негативну тенденцію частково компенсує позитивна динаміка страхування вживаних автовок. За рахунок цього страхування КАСКО залишається динамічним та прибутковим сегментом для страхових компаній.

Другим за популярністю видом страхування називають ОСАГО. Спостерігається ріст у цьому виді страхування приблизно на 40%. Таке зростання забезпечує зміна патернів поведінки наших співгромадян в умовах карантинних обмежень.

Ситуація, викликана вірусом COVID-19, вплинула також і на поведінку страхувальників, які почали приділяти більшу увагу репутації та надійності, адже в умовах непередбачуваності майбутнього більше хочеться бодай якоїсь стабільності. Ненадійні страховики такого відчуття не забезпечують.

Таким чином, на разі можна зафіксувати зростання у таких сегментах страхового ринку: особисте страхування, у т. ч. від настання нещасних випадків; роздрібне страхування на випадок захворювань, у т. ч. страхування життя. Причому зростає зацікавленість як до дорогих полісів, так і до недорогих короткострокових пропозицій, які сьогодні легко придбати за допомогою засобів ІТ.

Стабільні показники демонструють страхування житла і нових гаджетів.

По туристичних страхових полісах відбувається падіння, яке частково компенсується зростанням страхових сум, що пов'язано з необхідністю покриття ризиків захворювання на COVID-19.

Певне пожвавлення на страховому ринку забезпечує також Постанова КМУ № 480 від 12.06.2020, якою передбачено обов'язковість страхування від COVID-19 при в'їзді на територію України. Відповідно до цього, багатьма страховиками було запропоновано новий страховий продукт. Лише за перші два місяці, що минули з прийняття зазначеної Постанови, було укладено понад 3 тис таких полісів. Так, за даними «ПЗУ Україна», лише з 24 липня до 13 серпня 2020 р. було реалізовано майже 50 тис полісів страхування іноземців від COVID-19.

Деякі страхові компанії швидко переналаштувалися і перевели свої послуги в онлайн, зокрема забезпечили можливість дистанційного укладання та використання електронних договорів страхування. Найбільш яскравим прикладом стали договори ОСАГО. Найближчим часом може скластися така ситуація, що паперові поліси буде ліквідовано, адже вже зараз відсоток електронних полісів на багатьох сегментах страхового ринку перевищує 70%.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, на основі проведених досліджень було виявлено, що в умовах триваючої пандемії COVID-19 на страховому ринку нашої країни зазнали суттєвого оновлення умови функціонування, які спричинили нові виклики та загрози, але при цьому також і відкрили нові можливості для розвитку. Констатовано, що українськими страховиками запроваджено новий вид медичного страхування, який передбачає настання страхового випадку у разі виявлення захворювання на коронавірус, а також удосконалено вже діючі програми. В умовах триваючої пандемії COVID-19 у вітчизняних страхових компаній зберігається можливість посилити власні позиції на ринку, поглибити інтеграцію сучасних цифрових технологій у бізнес, online- та offline-канали, запровадити новітні технології. Важливим складником розвитку ринку страхових послуг є державне регулювання. Удосконалюється Закон України «Про страхування», затверджуються постанови Кабміну та створюються відповідні проекти.

Бібліографічний список:

1. Баранов А.Л. Особливості застосування вартісно-орієнтованого підходу в управлінні страховою компанією. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. № 2(32). С. 20–36. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34002/faa32_2.pdf?sequence=1 (дата звернення: 10.10.2020).
2. Базилевич В.Д. Страхова справа. Київ: Знання, 2011.
3. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: КНЕУ, 2009.
4. Козьменко О.В. Поведінка страхових компаній на інвестиційному ринку: досвід України та Німеччини. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_11_4 (дата звернення: 10.10.2020).
5. Пасічний В.О. Страхування: навчальний посібник. Харків: Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, 2013.
6. Фесенко Н.В., Яремченко Л.М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 28–34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2019/7.pdf (дата звернення: 10.10.2020).
7. Карантин – 2020: Що ми побачимо на страховому ринку в 2020–2021 роках: прогноз від Broker's Insurance Group. *Бізнес-портал UAPROM.INFO*. URL: <http://uaprom.info/digest/24235-karantin2020-shho-mi-pobachimo-strahovo-mu-rinku-2020-2021-rokah-prognoz-vid-brokers-insurance-group.html> (дата звернення 09.04.2020).
8. Новий регулятор + коронавірус: як змінився ринок страхування України під час пандемії. *Delo.ua*. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/novij-regulyator-covid-19-jak-zminivsja-rinok-st-372924/> (дата звернення 18.03.2020).
9. Страхування на випадок захворювання на коронавірус COVID-19. *СК «Альфа Страхування Україна»*. URL: <https://alfaic.ua/product/strahovanie-zdorovya/koronavirus> (дата звернення: 10.10.2020).
10. Страхувальний продукт «Захист від COVID-19». *ПрАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»*. URL: <https://universalna.com/ru/> (дата звернення: 10.10.2020).
11. Короназахист+. *АТ «СК «ІНГО»*. URL: <https://online.ingo.ua/covid19> (дата звернення: 10.10.2020).
12. Страхування у разі коронавірусу COVID-19. *СК «ВУСО»*. URL: <https://covid19.vuso.ua/> (дата звернення: 10.10.2020).
13. СТОП.КОРОНАВІРУС. *СК «Провідна»*. URL: <https://client-portal.providna.com.ua/stopcorona> (дата звернення: 10.10.2020).

References:

1. Baranov A.L (2018) Features of the application of cost-oriented approach in the management of an insurance company. *Journal of Finance, Accounting and Auditing*, no. 32, pp. 20–36. Available at: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34002/faa32_2.pdf?sequence=1 (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
2. Bazylevych V.D.(2011) Insurance business. Kyiv: Znannya. (in Ukrainian)
3. Hamankova O.O. (2009) Market insurance Ukraine: theory, methodology, practice: a monograph. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
4. Koz'menko O.V. (2013) Behavior of insurance companies in the investment market: the experience of Ukraine and Germany. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, no. 11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_11_4 (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
5. Pasichnyy V.O. 2009) Insurance. Teaching. manual for students of higher educational institutions. Kharkiv: Kharkiv. nat. acad. city households. (in Ukrainian)
6. Fesenko N.V., Yaremchenko L.M. (2019) Status and prospects of functioning insurance market in Ukraine in the context of globalization. *Economy and State*, no. 8, pp. 28–34. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2019/7.pdf (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
7. #Quarantine2020: What we will see in the insurance market in 2020-2021: forecast from Broker's Insurance Group: website Byznes-portal UAPROM.INFO. Available at: <http://uaprom.info/digest/24235-karantin2020-shho-mi-pobachimo-strahovomu-rinku-2020-2021-rokah-prognoz-vid-brokers-insurance-group.html> (accessed 09 April 2020). (in Ukrainian)
8. New regulator + coronavirus: how the insurance market of Ukraine changed during the pandemic: website *delo.ua*. Available at: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/novij-reguljator-covid-19-jak-zminivjsja-rinok-st-372924/> (accessed 18 March 2020). (in Ukrainian)
9. Insurance in case of coronavirus covid-19: website IC "Alfa Strakhuvannya Ukrayina". Available at: <https://alfaic.ua/product/strahovanie-zdorovya/koronovirus> (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
10. Insurance product "Protection against COVID-19": website of PJSC IC "UNIVERSAL'NA". Available at: <https://universalna.com/ru/> (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
11. Protection koonavirusu+: website JSC IC "INHO". Available at: <https://online.ingo.ua/covid19> (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
12. Insurance in case of coronavirus COVID-19: website IC "VUSO." Available at: <https://covid19.vuso.ua/> (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)
13. STOP.KORONAVIRUS: website of IC "Providna". Available at: <https://client-portal.providna.com.ua/stopcorona> (accessed 10 October 2020). (in Ukrainian)